

ראיון: שחר בוקמן
עורך אקולוגיה וסביבה

ציטוט מומלץ

בוקמן ש. 2013. המשוררת הצופה
מן החלון: ריאיון עם אגי משעול.
אקולוגיה וסביבה 4(2): 200-201.

המשוררת אגי משעול | צילום: איריס נשר, ויקימדיה

המשוררת הצופה מן החלון: ריאיון עם אגי משעול

26 ביולי, 2013

גיליון קיץ 2013 / כרך 4(2)

[המילה האחרונה](#)

אגי משעול, מגדולות משוררי ישראל בני זמננו. מרבה לעסוק בעולם החי והצומח. זוכת פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים. חברה במועצת המומחים של התנועה הירוקה. מתגוררת במשק חקלאי בכפר מרדכי.

אַחֲרִיּוֹת / אגי משעול

בְּחֶצֶר הָאֲחוּרִית

פּוֹרֵחַ הַיּוֹם

(ליום)

הַקֶּקְטוֹס הַזֶּה שָׁשָׁמוּ

לֹא יִדּוּעַ לִי

וְאִם אֲנִי לֹא אֶרְאֶה אוֹתוֹ

מִי יִרְאֶה?

(חי צומח, 2011)

א: את כותבת הרבה על טבע. את רואה את עצמך משתייכת לזרם האקו-פואטי (שירה אקולוגית)?

צמחים, חיות ומעופפים תמיד נמצאים בשירים שלי, אבל תמיד כסמל למשהו אנושי, לטבע האנושי. שירה פועלת בהמון רבדים וממדים, ולכן אם אכתוב רק על הטבע - יחסר לי ממד. אקו-פואטיקה מדברת בשמם של האילמים, של הטבע, שהוא המטרה ולא האמצעי. אין בה אנשים. זאת שירה יפה, אבל אני לא שייכת לזרם הזה.

לדוגמה, יש לי שיר קטן שנקרא "אחריות". השיר עוסק בקקטוס הפורח פעם בשנה, אבל זה לא שיר על קקטוס. באותה מידה יכול היה השיר להיות על חתול. השיר עוסק באחריות האישית של כל אחד מאיתנו, בני האדם, לראות דברים.

ש: מהי עבורך כתיבה? האם זו דרך להביע רגש או שעבורך, כמי שהגדירה את עצמה בעבר כ"פעילה ירוקה פואטית", יש בה מוטיבציה ליצור השפעה?

שירה לא נכתבת מרעיונות, מרצון להשפיע או מרגשות. הזולת לא נמצא בה. ברגעי הכתיבה זה רק אני והמגע החשמלי בין מילים. זהו רגע מיסטי של השראה, שמתבצע בו חיבור ביני לבין משהו יותר חכם ממני. רק בדיעבד, לאחר ששיר נכתב, מגיע הזולת בדמות הצורך שמתעורר לשתף את מי שזה ידבר אליו או ישפיע עליו. אף פעם לא החלטתי מראש "עכשיו אכתוב על כלב נטוש", אבל השירה שלי, שיכולה לעבור רק דרכי, היא ביטוי לדברים שמטרידים את הנפש שלי. כך שדיבור (אמנם מוצפן, כדרכה של שירה) על כלבים נטושים יוצא ממני. בחלק משירי יש אמירה חברתית או פוליטית, וכמובן שאני מעוניינת שהם ישפיעו. ספר כמו חי צומח שפרסמתי, אני מקווה שיגיע ללבם של אנשים, כי יש כוונה בסופו של דבר שהשירים שבו ישפיעו. התפקיד של השירה הוא להזכיר לעצמנו מי אנחנו ומאיפה באנו. להזכיר לנו את עצמנו. כך משפיעה שירה על אנשים.

ש: אנשי התנועה הסביבתית מנסים לשרטט מתווה חברתי של עולם טוב יותר. גם משוררים עוסקים בציור פיסות מציאות שאינן דומות בהכרח למוכר לנו. את יכולה לשרטט עולם טוב יותר?

אני לא יודעת אם לי כמשוררת יש יכולת שכזו. אני חושבת על שיר של עמיחי: "משלושה או ארבעה בחדר תמיד אחד עומד ליד החלון, מוכרח לראות את העוול בין קוצים, ואת השרפות בגבעה". בעיניי זה שיר על תפקידו של המשורר, העומד ליד החלון, ויש לו היכולת להצביע על יופי או על עוול. אני חושבת שאם יש תפקיד למשורר או לסופר, זה להגביר את המודעות, להצביע על מה שקורה. לגרום לאנשים לעצור ולהתבונן.

אני מרגישה ש'אלוהי השירה' פיזר משוררים בכל מיני מקומות בעולם (אחד בעיר, אחד במדבר, אחד בכפר). כל אחד מהם ממונה על ד' אמותיו, משורר אותן, והוא כמו פרקטל אחד המכיל את השלם כולו. חלק מהכשרון של המשורר הוא לאתר את הדברים הפרטיים הקטנים שלו, שלמעשה יש להם הקשרים אוניברסליים יותר רחבים, למדינה כולה. אני חיה בהרגשה שאני מופקדת על המקום הקטן הזה, אני קשובה ורואה מה קורה פה, אבל אני מרגישה שאני יכולה לגעת בדברים שהם לא רק מיקרו אלא גם מקרו.

ט: אילו חומרים במציאות האישית והישראלית משפיעים על כתיבתך?

אני חיה בכפר ועובדת בעיר. אני לא מוצאת את הטבע בתודעתם של חבריי בעיר. אין כיום הרבה משוררי טבע בישראל, בוודאי שלא בין המשוררים הצעירים. סוגי צמחים שאני מזכירה בשירי, לא אומרים להם שום דבר, כי הם לא נתקלים בהם ביום-יום. הם דומים לילדים שלא מבינים את הקשר בין התרנגולת היפה בספרים לעוף שהם אוכלים. כאילו מתישהו, בין הילדות (שבה כל הילדים, כמו כל ספרי הילדים, עוסקים בטבע) לבגרות, נפרמה החוליה המחברת בין הטבע לחיים שלנו. הנכדים שלי בני הארבע מתחילים לשאול את השאלות ביחס לחוליה החסרה – "עוף זה תרנגולות, נכון אבא?" ואני רואה את המבוכה אצל ההורים. מאוד חשוב לי לחבר את חבריי, וציבור רחב יותר, לטבע.

כל הדברים מתחברים בסופו של דבר למקום שאנו חיים בו, למציאות הפוליטית במדינת ישראל. בהיררכיית העדיפויות של המדינה, התחום הביטחוני תמיד מזדקר מעל לאחרים, שלדעתי חשובים לא פחות. זה גורם לאנשים לחיות בפחד "מה ילד יום". אנשים מתבצרים. בונים גדר מסביב לבית. הסתגרות משמעה שאינך בקשב לזולת ולסביבה. יש מין אדישות כזו, מעבר למה שקשור לביטחון האישי. [שתיקה ארוכה...]. אני שותקת כי זה מאוד מכאיב לי.

ש: את מדברת על חברה המסתגרת בצל תחושת איום קיומי. המשורר כאדם, גם הוא מסתגר. האם הוא נבדל ביכולת שלו לפרוץ החוצה?

אני חושבת ששירה בעלת ערך צריכה לאתר את הנקודות המשותפות לבני האדם. היא צריכה להיות עד כדי כך "אני", עד שבאיזשהו אופן היא גם תהיה "אתה". אחרת, מדוע שתעניין בשירה שלי אם לא תמצא בה את עצמך?

על ס. יזהר, שהתגורר לא רחוק ממני, אמרו פעם שהוא המומחה לנוף ולטבע הישראלי. הוא נהג לענות שלא כך הוא, שהרי הוא

כותב אך ורק על הנוף בין רחובות לגדרה. אבל זה לא משנה שהוא כתב רק פה, כי הנוף הזה הוא הכול. גם אם אני כותבת רק על כפר מרדכי, זה לא משנה, כי זה תא אחד בכל האורגניזם הזה. אני לא צריכה לנסוע רחוק כדי להבין מה קורה. יש פה הכול.

ש: לפני כשנה הצטרפת בהתלהבות למועצת המומחים של מפלגת התנועה הירוקה: משוררת לצד מומחי בוטניקה, מדיניות ציבורית, כלכלה, ביוכימיה, הנדסת כבישים ועוד. איזו מין חוויה זו הייתה בשבילך?

הייתה לי התלהבות התחלתית מהפעילות במועצת המומחים, כי הנושא מאוד קרוב ללבי. בהמשך ההתלהבות גוועה לאטה, כיוון שלא הייתה לי שם תרומה גדולה. במעבר לשדה הפוליטי השפה משתנה לגמרי: בעוד שפת הספרות והשירה נובעת מהקשב העדין ביותר ומהחמלה, הרי השפה הפוליטית היא שפה בוטה של כוח. הרגשתי שזו שפה שזרה לי, והבנתי שאני לא טובה בזה. זה לא שאני לא מאוכזבת מעצמי שלא פעלתי שם יותר, אבל הגעתי למסקנה שעל כל אחד לעשות את מה שהוא טוב בו. אני לא טובה בפוליטיקה. הדרך שאני יכולה לתרום בה היא בכתיבה, ולכן חזרתי לעשות את מה שאני יודעת לעשות הכי טוב.

ט: האם חומרים מדעיים או מקצועיים יכולים לשמש אותך כמקור השראה לכתיבה שלך?

בוודאי, זהו מקור אדיר. ההשראה לאחד מספרי הראשונים - יומן מטע - באה מכתב עת מקצועי לחקלאים שנקרא השדה. אני מאוד אוהבת לקרוא ספרות מקצועית, והיא משמשת אותי להעברה. אלה טקסטים שלא נכתבו כספרות, אך הם לא מודעים לספרות שלהם. למשל קראתי ספרות מקצועית של תיאורי מזיקים, ולא יכולתי שלא לראות את האנלוגיה בין מזיק מסוים לפורטרט אנושי. ממש שורות נהדרות המתארות מזיקים אנושיים. לקחתי תיאור לא-ספרותי שכזה, של סס הגפן, כמו שהוא וערכתי אותו כשיר (רק ניקדתי וחילקתי לשורות): "הנקבה מכונפת ומשריצה. היא בעלת תנועה כל ימי חייה..." - ואני מכירה נשים כאלה! דוגמה נוספת הוא השיר "אפרוח", שנמצא בספרי הבא ערה, שמילותיו לקוחות מטיטות תקנות צער בעלי חיים בנוגע להמתת אפרוחים. הוא לא נכתב כטקסט ספרותי, אבל ממילותיו יצרתי שיר המתאר מנגנון גדול ואכזרי, שפועל כנגד האפרוח חסר הישע.

מי יודע, אולי גם חוברות אקולוגיה וסביבה ישמשו אותי כהשראה לכתיבת שירים חדשים...